

Scenár 2020 - Radikálne zmeny na európskom vidieku

Podľa rozsiahlej štúdie významných európskych výskumných organizácií, bude európsky vidiek na konci budúceho desaťročia radikálne zmenený, čo významne ovplyvní poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v priebehu ďalších 12-15 rokov.

Štúdia „Scenár 2020 - štúdia o poľnohospodárstve a vidieku“ bola podľa slov autorov zostavená tak, aby bola prehľadná, dostatočne podložená a politicky neutrálna. Úmyslom štúdie bolo informovať politikov a ostatné zainteresované strany o možných dôsledkoch politických rozhodnutí. Hlavné faktory, ktoré ovplyvnia zmeny vo vidieckom priestore, sú v správe identifikované takto: meniace sa demografické modely na vidieku, vývoj poľnohospodárskych technológií, zmeny poľnohospodárskych trhov a vzrastajúci význam prírodných a sociálnych obmedzení hospodárenia na pôde.

„Sociálna požiadavka“

Dopyt spotrebiteľa v konečnom dôsledku určuje, čo je ekonomicky životaschopné. „Sociálna požiadavka“, okrem preferencie spotrebiteľa v zmysle výberu potravín, odzrkadľuje aj environmentálne a zdravotné hľadiská. Svetové trhy a miestne výrobné náklady - vrátane kompenzačných platieb, ktoré by mohli vyrovnáť prevádzkové náklady - nevyhnutne určia čo je ekonomicky realizovateľné v EÚ a nasmerujú poľnohospodársku produkciu do tých geografických lokalít sveta, ktoré poskytujú farmárom udržateľné živobytie alebo najväčší zisk z investícií do agro-priemyselných podnikov.“

Zmeny v type produkcie

Z vyššie uvedeného dôvodu bude miera rastu rastlinnej produkcie vyššia v krajinách EÚ-10 než v EÚ-15. Ale zmeny v dopyte - prevažne zvyšujúci sa dopyt po kvalitných živočíšnych produktoch - spôsobia, že miera rastu živočíšnej výroby v EÚ-15 sa takmer zdvojnásobí oproti EÚ-10. Z toho istého dôvodu bude poľnohospodárstvo EÚ-15 omnoho citlivejšie na vplyv akejkoľvek novej liberalizácie na medzinárodnom a domácom trhu než EÚ-10 v oboch odvetviach. Liberálnejší poľnohospodársky trh zmení spôsob rozmiestnenia výroby jednotlivých komodít v celej EÚ-25. Reakcia na zmeny na poľnohospodárskom trhu s komoditami urýchli všeobecný trend znižovania počtu fariem. V období 2003 – 2020 sa očakáva 25% pokles počtu fariem, pri miere poklesu 2% ročne v EÚ-15 a 4% v EÚ-10.

Prebiehajúce štrukturálne zmeny

V štúdií sa zdôrazňuje, že štrukturálne zmeny budú prebiehať aj bez politických zmien. Model štrukturálnych zmien je zrejмый a bude pokračovať:

- Klesajúci podiel poľnohospodárstva a potravinárstva na HDP,
- Klesajúci počet ľudí zamestnaných v poľnohospodárstve, v absolútnom aj relatívnom vyjadrení,
- Znižovanie počtu fariem, nárast priemernej veľkosti fariem,
- Zvyšovanie produktivity na hektár a poľnohospodársku pracovnú jednotku, nárast priemerného príjmu,
- Výsledkom rastu diverzifikácie fariem bude vyšší počet pracovníkov fariem „na čiastočný pracovný úväzok“.

Ďalej sa uvádza, že už aj teraz je väčšina vidieckych oblastí viac ovplyvnená mestskými než vidieckymi hospodárskymi aktivitami a tieto sa čoraz viac odklňajú od poľnohospodárstva. Do vidieckych sídiel v blízkosti väčších metropol sa šíri urbanizácia, a sektor služieb

predstavuje hlavnú ekonomickú silu s dobre rozvinutou dopravnou a telekomunikačnou infraštruktúrou.

Očakáva sa, že sa situácia v rastlinnej a živočíšnej výrobe zlepši - aspoň v severnej Európe v súvislosti s globálnym otepľovaním - i keď relatívne v krátkom období do roku 2020. Klimatické zmeny budú mať priamy dopad na manažment prírodných zdrojov a poľnohospodársku produkciu. Väčšina dôsledkov klimatických zmien - prevažne na južnú Európu - sa očakáva po roku 2020. Klimatické zmeny by mali významne ovplyvniť spôsoby obrábania pôdy.

Rast populácie

Správa predpovedá, že rast populácie bude nižší ako doteraz, dôsledkom čoho rast populácie do roku 2020 nebude hlavným hnacím motorom poľnohospodárskeho dopytu. Vývoj priemerného príjmu bude mať pri formovaní kvantity a modelu dopytu po potravinách väčší význam.

V rozvinutých krajinách bude rast spotreby potravín pravdepodobne obmedzený; bude rásť globálna spotreba potravín z dôvodu ekonomického rozvoja a rastu obyvateľstva v rozvojových krajinách, a nastane zmena v skladbe potravinovej spotreby s rýchlejšie rastúcim dopytom po produktoch živočíšnej výroby než rastlinných produktoch. Zvýšený podiel na poľnohospodárskom obchode sa očakáva medzi rozvojovými krajinami - tzv. obchod „Juh-juh“, než medzi rozvojovými a rozvinutými.

Kľúčové trendy do roku 2020

- Rastúca segmentácia trhu EÚ kvôli zvyšujúcim sa dopravným nákladom, naďalej stimulovaná pokračujúcou liberalizáciou obchodu a rozširovaním únie.
- Napriek tomu, že pestovanie obilnín sa rozširuje, požiadavky na výmeru sa znižujú vďaka rastu produktivity, v dôsledku čoho klesajú ceny, znižuje sa hodnota pôdy a znižujú sa náklady na krmivo v živočíšnej výrobe.
- Živočíšna výroba prejde dôležitou reštrukturalizáciou, s koncentráciou na výrobu mlieka, hydiny a bravčového mäsa. Zmena v preferenciách spotrebiteľa bude viesť k poklesu výroby hovädzieho mäsa naďalej podporovanej faktormi trhu.
- Zvyšujúca sa produktivita pri výrobe mlieka posilní znižovanie stavu stád dobytky, a to sa bude odrážať v znižovaní produkcie krmív. Vzrastie produkcia a spotreba potravinových komodít s vyššou pridanou hodnotou, takých ako sú syry.
- Politická podpora biopalív bude viesť k zmene vo výrobe olejnín smerom k priemyselnej kvalite v porovnaní s kvalitou spojenou s konzumáciou potravín. Výmera olejnín by sa mala zvýšiť v súvislosti so zvýšením výroby biopalív.

Hlavným záverom štúdie Scenár 2020 je, že technické a sociálne faktory pravdepodobne viac ovplyvnia model poľnohospodárskej produkcie a štruktúru vidieka ako politické zmeny. Technické faktory zvýšia tlak na redukciu pracovných síl v poľnohospodárstve a zvyšovanie veľkosti fariem v celej Európe. To logicky vedie k záveru, že redukcia dovozných ciel a eliminácia exportných podpôr má väčší vplyv na poľnohospodársku produkciu ako zníženie národných príjmových podpôr.

Zdroj: „Scenár 2020 - štúdiá o poľnohospodárstve a vidieku“, GR Európskej komisie pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka – Ekonomické analýzy a hodnotenie:
http://ec.europa.eu/agriculture/publi/reports/scenar2020/index_en.htm

